

Sygn. akt III UK 518/19

POSTANOWIENIE

Dnia 1 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania M. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 1
grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 13 marca 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 listopada 2014 r., sygn. akt VII U [...] Sąd Okręgowy w J. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 21 lutego 2013 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W., odmawiającej M. P. prawa do stałej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, wraz z odsetkami. Sąd pierwszej instancji wskazał, że ustalony przez lekarzy organu rentowego stan faktyczny nie daje podstaw do przyjęcia, że występuje u niej niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów emerytalno-rentowych.

Wyrokiem z 25 sierpnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację uznając ustalenia Sądu Okręgowego za prawidłowe.

W skardze kasacyjnej M. P. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu II instancji, ewentualnie uchylenie także wyroku Sądu pierwszej instancji

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Podtrzymała żądanie przyznania prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 stycznia 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami. Zarzuciła naruszenie wskazanych przepisów prawa materialnego i procesowego, podniosła pominięcie orzeczenia o jej niepełnosprawności, zaniechanie ponownego badania neurologicznego przez innego biegłego tej specjalizacji medycznej.

Wyrokiem z 14 grudnia 2017 r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego z 25 sierpnia 2015 r. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Uznając skargę kasacyjną za usprawiedliwioną, Sąd Najwyższy podtrzymał utrwalony pogląd w kwestii konieczności rozważenia, podczas postępowania dowodowego i przy dokonywaniu ustaleń faktycznych, orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także konieczności przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych innych specjalizacji, w szczególności biegłego z zakresu ortopedii.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 13 marca 2019 r., sygn. akt III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] w pkt I. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 21 lutego 2013 r. w ten sposób, że przyznał M. P. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 1 stycznia 2012 r. do 22 lutego 2020 r. oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz M. P. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji; w pkt II. dalej idącą apelację oddalił; w pkt III. zasądził od strony pozwanej na rzecz M. P. kwotę 540 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

1) art. 386 § 4 w zw. z art. 386 § 1 oraz z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i nieprzekazanie temu sądowi do ponownego rozpoznania roszczenia skarżącej dotyczącego odsetek ustawowych, pomimo, że Sąd pierwszej instancji nie orzekł co do istoty sprawy w przedmiocie roszczenia skarżącej o odsetki ustawowe i wydanie wyroku oddalającego roszczenie o odsetki w konsekwencji pozbawiając skarżącą prawa do

dwuinstancyjnego postępowania sądowego w rozumieniu art. 78 1 art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji Praw Człowieka, bowiem Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w zakresie zawartego wniosku skarżącej w odwołaniu od decyzji rentowej w przedmiocie niezdolności do pracy wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, albowiem uznał, że odwołanie skarżącej od decyzji jest bezzasadne w zakresie roszczenia głównego, a tym samym nie rozstrzygał o żądaniu ubocznym dotyczącym odsetek;

2. art. 378 § 1, w zw. z 328 § 2, w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez niedokonanie własnych ustaleń stanu faktycznego, mimo błędu Sądu pierwszej instancji w zakresie braku postępowania dowodowego w zakresie roszczenia o odsetki ustawowe, ograniczając się jedynie do zbadania przesłanek do ustalenia niezdolności do pracy i przyznania renty;

3. art. 382 w zw. z art. 217 § 2 k.p.c. poprzez pominięcie znacznej części materiału dowodowego zebranego w postępowaniu pierwszo-instancyjnym na okoliczności mające istotne znaczenie o ustalenie odpowiedzialności odsetkowej pozwanego, a także poprzez niedostateczne wyjaśnienie przez Sąd drugiej instancji okoliczności spornych roszczenia o odsetki ustawowe;

4. art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez sporządzenie wadliwego uzasadnienia wyroku w części dotyczącej odsetek od świadczenia głównego, poprzez niewyjaśnienie przez Sąd drugiej instancji motywów rozstrzygnięcia roszczenia o odsetki, w sposób umożliwiający kontrolę kasacyjną zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] i niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej, na której Sąd drugiej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie;

5) art. 3 w związku z art. 232 zd. pierwsze i art. 386 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady kontradyktoryjności w wyniku poszukiwania przez Sąd drugiej instancji za stroną pozwaną z urzędu okoliczności przemawiających za jej stanowiskiem odnośnie oddalenia odwołania w zakresie żądania odsetek ustawowych. Tymczasem zgodnie z zasadą kontradyktoryjności ciężar dostarczenia w postępowaniu sądowym materiału procesowego spoczywa zasadniczo na stronach i to organ powinien wykazać, że nie ponosi odpowiedzialności za wydanie niekorzystnej dla skarżącej decyzji i że brak było błędów po jego stronie w ustaleniu stanu zdrowia skarżącej.

Skarżąca podniosła także naruszenie przepisów prawa materialnego, tj:

1) art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 z późn. zm.) poprzez brak zastosowania, pomimo tego, że opóźnienie w wypłacie renty zostało spowodowane okolicznościami, za które organ ponosi odpowiedzialność;

2) art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, poz. 303, 730) poprzez niewłaściwe zastosowanie skutkujące nieprzyznaniem prawa skarżącej do ustawowych odsetek, pomimo tego, że opóźnienie w wypłacie renty zostało spowodowane okolicznościami, za które organ ponosi odpowiedzialność;

3) art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 z późn. zm.) i § 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz.U. 2004 r. Nr 273, poz. 2711) poprzez błędną wykładnię skutkującą oceną, że opóźnienie w wypłacie świadczenia zostało spowodowane okolicznościami, za które organ odpowiedzialności nie ponosi.

W oparciu o przytoczone podstawy kasacyjne skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w części, tj. co do punktu II oraz wyroku Sądu Okręgowego w J. z dnia 26 listopada 2014 r., i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w części, tj. co do punktu II i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, a ponadto o zasądzenie od organu na rzecz skarżącej zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w sześciokrotnej wysokości powiększonej o podatek VAT w stawce 23% i rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie, również pod nieobecność pełnomocnika skarżącej. W razie niekorzystnego rozstrzygnięcia skarżąca wniosła o odstąpienia od obciążania jej kosztami procesu na zasadzie art. 102 k.p.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawczyni uzasadniła oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej z uwagi na:

1. naruszenie art. 386 § 4 w zw. z art. 386 § 1 oraz z art. 391 § 1 k.p.c., gdyż sąd drugiej instancji wydał orzeczenie w zakresie odsetek ustawowych od świadczenia głównego, chociaż w tym zakresie w ogóle nie wypowiedział się Sąd pierwszej instancji. Sąd odwoławczy orzekał więc o odsetkach po raz pierwszy, wydając prawomocne orzeczenie nie dając szansy kontroli instancyjnej skarżącej. W tej części roszczenia tj. co do odsetek mieliśmy do czynienia z postępowaniem jednoinstancyjnym, co łamie konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności. W ten sposób Sąd zmusił skarżącą do złożenia skargi kasacyjnej,

2. naruszenie art. 378 § 1 w zw. z art. 328 § 2, w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., gdyż sąd drugiej instancji orzekł o odsetkach ustawowych na podstawie wycinka stanu faktycznego pod odpowiadającą sądowi tezę o braku odpowiedzialności odsetkowej organu rentowego;

3. naruszenie art. 382 w zw. z art. 382 w zw. z art. 217 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., bowiem sąd drugiej instancji nie orzekł na podstawie pełnego materiału dowodowego, całkowicie pominął dowody mające kluczowe znaczenie dla ustalenia odpowiedzialności odsetkowej ZUS i w ogóle nie rozpatrzył materiału dowodowego, pozwalającego na korzystne orzeczenie na rzecz powódki;

4. naruszenie art. 328 § 2 w z art. 391 § 1 k.p.c. przez Sąd Apelacyjny w [...] w zaskarżonym wyroku, gdzie Sąd uzasadnił oddalenie żądania o odsetki tym, że z przedstawionego w uzasadnieniu wyroku stanu faktycznego wynika, że nie można obciążyć komisji lekarskiej, a w konsekwencji organu, błędną oceną niezdolności do pracy, bo dokonanie tej oceny miało być ponadprzeciętnie trudne. Sąd Apelacyjny nie wskazał przy tym, która to okoliczność istotna dla sprawy została ustalona dopiero po przeprowadzeniu postępowania dowodowego przed Sądem Apelacyjnym i nie podjął się rozważenia czy możliwe było ustalenie owej okoliczności na wcześniejszym etapie postępowania, a jeśli tak to na którym;

5. naruszenie art. 3 w związku z art. 232 zd. pierwsze i art. 386 § 1 k.p.c., gdyż sąd drugiej instancji poszukiwał okoliczności i dowodów na brak odpowiedzialności odsetkowej pozwanego, gdzie dostarczenie dowodów na tę okoliczność i wskazywanie faktów było obowiązkiem pozwanego;

6. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 z późn. zm.),

2) art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, poz. 303, 730),

3) art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 z późn. zm.) i § 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz.U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2711).

W ocenie wnioskodawczyni organ rentowy nie przeprowadził wystarczająco wnikliwego postępowania dowodowego. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ponosi odpowiedzialność za opóźnienie, jeżeli w postępowaniu odwoławczym sąd stwierdzi, że w dacie wydania decyzji odmownej organ rentowy powinien był ustalić prawo do wnioskowanego świadczenia, bowiem przedstawione przez ubezpieczonego dowody były wystarczające dla stwierdzenia istnienia przesłanek warunkujących przyznanie takiego prawa. Taka sytuacja miała miejsce w sprawie skarżącej ale na skutek błędnej wykładni przepisów prawa materialnego i przepisów postępowania Sąd Apelacyjny dokonał błędnej oceny sprawy i wydał wadliwe orzeczenie w zakresie odsetek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym

wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazuje na oczywistą zasadność skargi (tak jak w ocenianej sprawie), to w jego uzasadnieniu powinny się znaleźć odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyvodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli

skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638). Trzeba też przypomnieć, że podczas gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania - z uwagi na jej oczywistą zasadność niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego : z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z: 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

W kontekście przedmiotowej sprawy należy zwrócić uwagę na orzecznictwo Sądu Najwyższego. Prawo do zasiłku chorobowego nabywa ten, kto stał się niezdolny do pracy w okresie podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, a prawo do zasiłku macierzyńskiego - ubezpieczona, która w tym okresie urodziła dziecko. Zawarte w art. 85 ust. 1 u.s.u.s. określenie "nie ustalił prawa do świadczenia" oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania, a zatem w tym ostatnim wypadku chodzi o sytuacje, w których

organ rentowy, odmawiając przyznania świadczenia, naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek, o których mowa w art. 85 ust. 1 u.s.u.s., nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od Zakładu (wyrok Sądu Najwyższego z 14 października 2014 r., II UK 40/14, OSNP 2016 nr 4, poz. 51). Zgodnie z innym orzeczeniem, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa i wypłacie świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem przyczyn niezależnych od ZUS (wyrok Sądu Najwyższego z 4 września 2013 r., II UK 315/12, OSNP 2014 nr 11, poz. 161). Organ rentowy musi zapłacić odsetki od nieprzyznanego w terminie świadczenia, jeśli sąd przyznał prawo do niego na podstawie dokumentów już znanych zakładowi (wyrok Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2012 r., III UK 110/11, LEX nr 1227452). Natomiast, organ ubezpieczeń społecznych nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia rehabilitacyjnego, która obciąża pracodawcę (wyrok Sądu Najwyższego z 11 maja 2012 r., I UK 398/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 94).

Granice żądania w rozumieniu art. 321 § 1 k.p.c. określa przede wszystkim wysokość dochodzonych roszczeń, co oznacza, że sąd nie może uwzględnić roszczenia w większej wysokości niż żądał powód (zasądzić ponad żądanie). Przepis ten, określając granice wyrokowania, wskazuje również, że sąd nie może wyrokować co do rzeczy, która nie była przedmiotem żądania, czyli zasądzić coś innego niż strona żądała. Żądanie powództwa określone jest przez jego przedmiot oraz podstawę faktyczną. Oznacza to, że sąd nie może uwzględnić roszczenia w oparciu o inną podstawę faktyczną niż wskazana w pozwie. Jeżeli natomiast przedmiot żądania i jego podstawa faktyczna są te same, to nie dochodzi do naruszenia zakazu określonego w art. 321 § 1 k.p.c. Zawarte w art. 85 ust. 1

ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych określenie: „nie ustalił prawa do świadczenia” oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania. W tym ostatnim wypadku chodzi o sytuacje, w których organ rentowy odmawiając przyznania świadczenia, naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia. Zawarte w zdaniu drugim ust. 1 art. 85 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych określenie: „okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności” oznacza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od Zakładu (podobnie wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2010 r., III UK 20/10, LEX nr 694242).

Opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia może nastąpić albo wskutek dokonania przez organ rentowy błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, albo z powodu błędu w ustaleniach faktycznych, będącego następstwem naruszenia przepisów postępowania. W tym pierwszym przypadku mamy do czynienia z wydaniem przez organ rentowy decyzji niezgodnej z prawem, choć na podstawie prawidłowo i kompletnie zebranego materiału dowodowego i po ustaleniu niezbędnych okoliczności faktycznych możliwe było wydanie decyzji odpowiadającej prawu. Opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia jest wówczas następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można mu było zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. Inaczej mówiąc, jeżeli organ rentowy dokonał nieprawidłowej wykładni lub błędnego zastosowania prawa, to ubezpieczonemu należą się odsetki od kwoty świadczenia przyznanego wyrokiem sądu liczone od upływu terminu, w którym organ rentowy powinien był wydać prawidłową decyzję uwzględniającą wniosek. Takiego właśnie błędu organu rentowego dotyczą powołane w skardze kasacyjnej

wyroki z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 308) i z dnia 14 września 2007 r., III UK 37/07 (OSNP 2008 nr 21-22, poz. 326). W sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, nie chodzi o błąd organu rentowego w wykładni bądź zastosowaniu prawa, ale o błąd w ustaleniach faktycznych, który może być skutkiem naruszenia przepisów postępowania. W takim przypadku wyjaśnienie okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w rozumieniu art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach musi być rozumiane jako dokonanie czynności mającej na celu ustalenie stanu faktycznego, czyli przeprowadzenie dowodów i ich ocenę. W sytuacji, w której przyznanie prawa do świadczenia następuje na skutek ustaleń faktycznych sądu, dla stwierdzenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie, konieczne jest wykazanie, iż w przepisany terminie nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia. Ocena ta musi być dokonana przy uwzględnieniu okoliczności czy organ rentowy - w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków - poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym była uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu z uwagi na obowiązujące w postępowaniu przed tym organem ograniczenia dowodowe, to nie będzie podstaw do uznania, iż opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, LEX nr 551000). Należy mieć na względzie, że w postępowaniu przed organem rentowym dowodem jest tylko to, co prawo za dowód uznaje i jako dowód dopuszcza. Takie ograniczenia nie występują natomiast w procedurze cywilnej, w której okoliczności sporne mogą być wykazywane wszelkimi dowodami. W kontekście prawa do odsetek istotne jest więc stwierdzenie czy organ rentowy w ramach udzielonych mu kompetencji i nałożonych obowiązków w konkretnym przypadku podjął określone działania zmierzające do ustalenia prawa i wyjaśnienia związanych z tym okoliczności faktycznych (por. wyroki z dnia 21 września 1999 r., II UKN 109/99, OSNAPiUS 2000 nr 24, poz. 903 oraz z dnia 9 marca 2001 r., II UKN 402/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 501).

W rozpoznawanej sprawie nie można obciążyć organu rentowego błędną oceną niezdolności do pracy, która nastąpiła dopiero po żmudnym procesie. Do takiej konstatacji doszedł w swoim wywodzie Sąd Apelacyjny na podstawie dotychczasowego postępowania i dokonanych w nim ustaleń faktycznych, popartych materiałem dowodowym. Rolą Sądu Najwyższego, w świetle uwag wstępnych do niniejszego uzasadnienia, nie jest rozprawa z poddaną w skardze kasacyjnej polemiką odnośnie ustaleń faktycznych i oceną dowodów dokonaną przez Sądy obydwu instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy był bowiem związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji w zgodzie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[aw]